

Eingin fugla-veiðipolitikkur

Oddagrein

Stutt fyrri 1. september, sum er fyrsti dagur loyvt er at skjóta skarv, hevði fuglavinurin Erik Mortensen eina áhugaverða grein um syndarligu støðuna hjá skarvinum. Fuglavinurin greiddi við stórum innliti frá, hvussu skarvameingið er minkað eftir fáum árum, tí veiðan hevur verið uttan fyrilit.

Tey, sum ferðaðust við báti ella til gongu fram við strond ella fjøru, kundu til fyrri fáum árum síðani gleðast um, hvussu nogv var til, og hvussu spakur skarvurin var. Stovnurin var kanska størri enn hann nakrantíð hevur verið hesa öldina. Eisini fyrstu árin eftir, at bannið at skjóta skarv varð sett úr gildi, var nogv til. Men so kom knappliga eitt nýtt veiðimannaætting til. Ungir menn. Skjótgangandi bátar. Og byrsur við fleiri skotum. Hesi fyrbrigdi vóru nóg mikið.

Tey, sum fást við veiði og bát, vita, at talan er um einar 5-6 bátar í Havn og nakrar fáar bátar afturat. Farið verður 1. september í lýsingini og skjótt er at fara fram við skarvabølum ella tangum, har skarvur heldur til - fram við Botnsíðuni, í Kirkjubólmi, Velbastaðlandinum, runt Hest og Koltur, síðani undir Sandoynna og at enda runt Skúvoyinna fyrri síðani at halda norður aftur. Á veg til Havnar kanska eitt legg eystan fyrri Nólsoynna. 55, 110 ella 165 skarvar fyrri at nevna nökur tøl, sum menn vita um. Gamal skarvur sum ungi.

Á henda hátt er skjótt at skjóta ein skarvastovn niður, og tað sum ikki liggur við fyrsta skot, sleppur at liggja. Tað, sum sleppur á flog, verður siglt upp aftur við einum skjótgangandi báti. Fuglurin hevur ikki ein møguleika at sleppa undan - og við hesum hvørur eisini ítróttin at skjóta og umdømið at vera ein góður skynsamur veiðimaður.

Sjálvandi skal verða loyvt at skjóta, men sjálvandi skuldi hvør veiðimaður havt eina kvotu og eitt veiðiloyvi ella -próg, sum óll framkomin lond hava. Harafturat áttu vit at umhugsast at avmarka loyvi til bátar við vanligari ferð, upp í eini 10 mil, eins og í Íslandi. Uttan avmarking í ferð verður veiðiðikið nærur alt Føroyar eftir einum degi. Harafturat áttu vit at havt eina náttúrufyrising, sum fylgdi við og hevði skil á. Um vit tóku nökur slík stig, kundu vit sagt, at vit høvdu ein veiðipolitikk. At vit ongan hava, er veiðilógin eitt dømi um. Hóast tvinnar royndir at broyta hana, hevur einki embætisfólk ella politikari torað at tikið hana fram aftur. Og verandi støða sømir seg ikki eini »mentaðari« tjóð.

Sosialurinn

Viðmerking:

Hvítabók slær fast: Javn-aðaruppskotið er gongd leið

Nú kom hon umsiðir, frágreiðingin sum so nógv hava biðað eftir, summi við bivan, summi við spenningi. Men tey, sum væntaðu sær at fáa svar uppá ella bara eina ábending um, hvørt loysing ella fullveldi eigur at vera framtíð, vóru við sviðsøð.

Fáfongdin

Hvørki Hvítabók ella Fylgibindini 1 og 2 innihalda nakðar víðaligt ella bara nokulunda logiskt ella objektív argument fyrri, at loysing verður Føroya fólk at gagni. Í hesum er einki logið, men har aftur ímóti bara tann sannleikin, at avgerðin um at lýsa fullveldi ella ei, í veruleikanum byggir á "smag og behag". Kortini verður hildið rimmarfast við upphaldið um, at alt annað enn fullveldi og tað beinanvegin, er ómøguligt. Hetta er eyðkent fyrri tað tjóðskaparligu fáfongdina, sum í besta føri er heimfóðislig, men í ringasta føri er totaliter.

Hugsjónin

Afturimóti stendur tann politikkurin, sum Javnaðarflokkurin hevur í umhugsan. Hetta er ein politikkur, sum ikki tekur støði í undirlutakenslum, størleikaðði ella øðrum kensluligum fyrbrigdom, men sum tekur støði í rættinum hjá einstaklinginum at hava ávirkan á sína egnu tilveru í sonnum demokratiskum anda. Javnaðarflokkurin hevur, sum stævna, at verja vinnin rættindi hjá einstaklingum og samfelagsbókum. Rættindi, ið hava fót tey veika út samfelagnum nærri teimum lívsörum og -treytum, sum hægru samfelagsbólkarnir taka fyrri givnar. Javnaðarflokkurin vil til undir ongun umstøðum vera við til at fremja eina skipan, sum ber í sær, eitt afturstig fyrri tey, sum longu framanundan eru fjónað.

Fólkaatkvøða, manna-rættur og demokrati

Í búskaparálitinum (Fylgibind 1 til Hvítubók) verður møguleikin at spara blokkstuðulin burturav figgarlógini viðgjörður. Búskaparáliturin avvisir ikki at hetta ber til, men í Búskaparálitinum stendur, at henda mangan-gongd fer at hava við sær arbeiðsloysi og at fólk flyta av landinum: "Tá ríkisveitingarnar minka, verður almenni sektorin lufalsliga minni. [...] Hetta ber í sær arbeiðsloysi, og at fólk flyta í onnur lond." (Síða 117, fjóðra og fimta reglubrot). Við øðrum orðum fer ein

skjót loysing at hava við sær álvarsligar avleiðingar fyrri nógvast einstaklingar í føroyska samfelagnum. So álvarsligar, at nógvast fóroyingar vera nøyddir úr arbeiði og, í ringasta føri, at flyta av landinum.

Í demokratinum hevur einstaklingurin rætt til trygd í móti ágangi frá øðrum, soleingi hann ikki sjálvur fremur ágang móteggis øðrum. Rættindi, sum hetta, nevnt grundleggjandi rættindi, og uppi bólkinn av slíkum hoyrir m.a. rætturin til lív. Lív skal skiljast sum lív í víðari merking, og rætturin til lív fevnir sostatt eisini um rættin til eina tilveru í samfelag við øðrum menniskjum.

Tosa vit um lív í neyvari merking, so er dráp hóttanin ímóti tí grundleggjandi rættindinum. Úr einum manna-rættindarsjónarhorni finst eingin verja fyrri manndrápi, onnur enn tann, at forðing ikki verður hildin at vera rimulig tá dráp er framt í sjálverju, t.e. fyrri at verja egið lív, í neyvari merking.

Tosa vit um lív í víðari merking, so er hóttanin ímóti eini tilveru í samfelag við onnur menniskju, útstoytan - tað verður seg útstoytan úr arbeiðslívinum ella útstoytan úr samfelagslívinum. Úr einum manna-rættindarsjónarhorni finst ongantíð nökur verja fyrri útstoytan, tí her kann ongantíð vera talan um sjálverju. Tað er hopislest at siga, at ein demokratisk avgerð kann hava sum avleiðing, at meirilutin fær allan rætt, og at minnilutin verður útstoyttur. Ein slík avgerð hevur einki við demokrati at gera, tí tað er eitt grundleggjandi demokratisk prinsipp, at júst minnilutan eisini sleppa at virka. Lat tað enn einaferð vera sligið fast at

demokrati snýr seg ikki um rættin hjá einum meiriluta til at avgera lagnuna hjá minnilutanum. Demokrati snýr seg harafturimóti um loysing hjá minnilutanum til eisini at virka og vera til. Ein avgerð um at útstoyta ein minniluta er altíð ódemokratisk. Rætturin til eina tilveru í samfelagi við onnur er ein grundleggjandi manna-rættur, og grundleggjandi manna-rættindi eru ómissandi, og kunnu ikki takast frá fólk, heldur ikki tí at meirilutin sigur tað. Verður ein útstoytan framd, er hon í stríð við aljóða manna-rættin og í stríð við demokratið. Tí er ein fólkaatkvøða, um at fremja tiltøk sum bera í sær útstoyting, ódemokratisk og í stríð við aljóða manna-rættin.

Enn er langt á mál

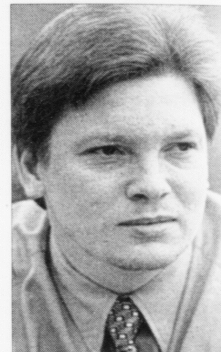
Javnaðarflokkurin kann, sum nevnt, ikki vera við til at fremja eina útstoytan. Javnaðarflokkurin hevur tí, í bóklingi sum flokkurin gav út í vár, skotið upp, at heildarveitingin frá danska statinum verður minkað yvir eitt áramál, eftir einum lykli soleiðis at samsvar er ímillum vøksturin í føroysku framleiðsluni og minkingina í heildarveitingini. Hetta fer at merkja, at vælferðarstøðið í føroyska samfelagnum verður óbroytt tey árin, minkingin av ríkisveitingini stendur við. Arbeiðsloysið veksur ikki orsaka av minkandi ríkisstøðinum, og tiskil verður eingin fólkaflýting úr landinum av teimum ávum. At hetta er ein gongd leið, ásannar búskaparáliturin í Hvítubók:

"Verður búskaparvøksturin varðhugað mettur til (...) heiltina av seguliga vøkstri-um í útflutninginum, skuldi verið óneyðugt hjá tí almenna at framt beinleiðis niðurskúrdur, so hvørt sum ríkisútreiðslurnar minkað, um so er, at tær minkað eftir einum longri áramáli, t.d. 15-20 árum." (Síða 14, triðja-seinasta reglubrot).

Endamálið við uppskoti Javnaðarflokksins er, at fóroyingar skulu hava fullan sjálvsavgerðarrætt. Javnaðarflokkurin ásannar, at politisk avgerðarrætturin er treytaður av búskaparligum sjálvsavgerðarrætti. Búskaparligan sjálvsavgerðarrætt fáa fóroyingar ikki fyrr enn heildarveitingin er burtur. Tí skulu útvegir finnast fyrri at fáa ríkisveitingina burtur úr føroyska búskapinum. Men Javnaðarflokkurin sær ongan trupuleika í, at føroyska samfelagi fær tíð til at laga seg til broyttu fortreyttar.

Í Hvítubók verður eisini víst á, at aðrenn fullveldi kann gerast veruleiki er neyðugt 1) at føroyska fyrisingin verður lagað betur til føroyskar fortreytir, 2) at tiltøk, sum eru neyðug til tess at tryggja føroyska búskapin, vera framd, og 3) at mangan-gongdinar í føroyskum politikki vera styrktar soleiðis at eitt nú figgarlógararbeiðið verður merkt av langtíðarætlanum. Hetta eru alt tillovingar, sum taka drúga tíð.

Ein onnur avgerandi fortreyt fyrri ábyrgdarfullum, men framvegis menniskjansligum, figgar- og búskaparpolitikki er, at polariseringin í føroyskum politikki verður tálmað, og til tess er neyðugt at styrkja og menna hugsjónarliga stóði undir demokratinum í Føroyum. Skal hetta eydnast, og við hesum ætl-

Jóannes N. Dalsgaard

anin um einar sjálvstýrandi og fullvalddar Føroyar, er avgerandi neyðugt, at allir flokkar á Tingið og við teimum allir fóroyingar leggja doydin á, at fáa í lag eina semju um, hvat er áhugamálið Føroya lands og Føroya fólks móteggis umheiminum.

Hetta er eyðsæð ikki lótuverk, og tiskil eiga vit ikki at renna beinini undan okkum í fáfongdari langtan eftir at kunna bringuprýða okkum við tónum heitum. Heldur eiga vit, við støði í Hvítubók, og serstakliga Búskaparálitinum, at fara undir eitt miðvíst orðskifti, við tí fyrri eyga at tryggja, at sjálvstýrið kann fremjast uttan tær álvarslegu búskaparligu, og harvið menniskjansligu, avleiðingar, sum fullveldisætlan Landsstýrisins ber í sær.

Stórar avgerðir krevja drúga umhugsan

Í sinnismuni hava sjáldvan tiknar skilagóðar avgerðir. Tí áttu fóroyingar at fingið tíð til at síssa seg, aðrenn teir vera bidnir um at taka stóðu til framtíðar lagnu landsins. Tá avgerðin er tikin vendist ikki aftur.

Oftani verður víst til Íslands í 1944, men stóðan var ein heilt onnur í Íslandi tá. Íslendingar vóru samdir um loysingina, og høvdu altíð verið tað. So er ikki í Føroyum ein dag, men við miðvísam arbeiði og sakligum orðaskifti kemur ivaleyst tann dagur. Latíð okkum tí heldur, í frið og náðum, í felag royna at eina framtíðarleið, sum óll kunnu taka undir við. Tað er soleiðis eitt samfelag verður bygt: Við at savna - ikki við at spjadda!

Tað er mín trúgv og vón, at hetta eisini samsvarar við tað, sum Løgtingsins meiriluti og Landsstýrið veruliga ynskja.

06.09.1999

Jóannes N. Dalsgaard